

FERYAL BAŞEL TÜZÜN İLE TÜRK DÜNYASI EZGİLERİ ÜZERİNE

Yasemin Dinç Kurt

- Türk dilleri için arşiv niteliği taşıyan *Feryal Başel Tüzün'ün Sesiyle Türk Dünyası Ezgileri* adlı albüm bu alandaki nadir çalışmalardan biridir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu sanatçısı Feryal Başel Tüzün'ün TÜRKSOY desteği ile hazırladığı albüm Türk dillerinin çağrışım değerleri ve Türk dünyasının müzikal ölçülerinden yararlanarak kimlik algısını güçlendirmesi yönüyle önemli bir eserdir. Müzik yolculuğuna Batı müziği eğitimi ile başlayan Türkçe pop icralarından sonra Türk dillerinin, Türk dünyasının kültürel yapısını tanıtarak kültürel mirasımıza katkıda bulunmak için bu alana yönelen Tüzün'ün çalışması Türk dilinin değişik coğrafyalarına ve tarihî dönemlerine müzikal bir yolculuktur. Türk dünyasına, dillerine, müziklerine bu denli aşkla bağlanıp Türk dünyasının değerlerini müzikal eserler üzerinden nitelikli bir şekilde geniş kitlelere aktarmak yoluyla bu sahanın yükselen sesi olan Feryal Başel Tüzün ile Türk dilinin Türkçe poptan Türk dünyasının farklı coğrafyalarına uzanan müzik yolculuğu üzerine konuştuk.

Sayın Feryal Başel Tüzün, Türkçenin tüm lehçelerindeki eserleri seslendirerek konser, turne ve TV programları aracılığı ile uzun zamandır Türk dünyasına gönül verenlerle bir araya geliyorsunuz. Bu kez Türk Dili dergisi okurlarıyla buluşmak üzere söyleşi davetimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Türk dillerine ait eserlere dil ve müzikal yapı bakımından hâkimiyetiniz, dilin ve müziğin gücüyle sesinizin gücünü birleştirdiğiniz icralarınızla Türk dünyasının pek çok yerinde Türk dilinin nadide seslerinden biri oldunuz. Bu alanda çok özel bir albüm hazırladınız. Sesinizle Türk dünyasını kucaklayarak ruhlara, gönüllere dokunduğunuz müzik yolculuğunuzdan başlayarak bu albüme doğru gitmek isteriz. Yaptığınız çalışmalar sizin müzik serüveninizdeki etkiyici ve başarılı süreci özetliyor aslında. Ancak bu süreci bir de sizden dinlemekten memnuniyet duyarız.

İkisi de birer iletişim aracı olan dil ve müzik insana özgü yetenekler olup birbirini besleyen, destekleyen disiplinlerdir. Bu disiplinler ışığında öncelikle sizi bu noktaya getiren müziğe bakış açınızdan kısaca söz edelim isterseniz. Müzik sizde ilk olarak neyi çağrıştırıyor? Sizin için müziğin bir felsefesi var mıdır? Müzikte önceliğiniz söz ve anlam derinliği mi yoksa ritim midir?

Kendimi bildim bileli şarkı söylüyorum. Müzik önceleri benim kendimi ifade etme şeklimdi. Öğrencilik yıllarında hobi olarak yaptığım müzikle bir süre sonra para kazandım ve bu işi çok daha mutlu yapmaya başladım. İlkokul öğretmenim Naziye Solmaz beni keşfettikten sonra evde söylediğim şarkıları öğretmenim sayesinde kalabalıklar önünde söylemeye başladım. Böylece müsamerelerde, millî bayramlarda aranan çocuk olmuştum. Daha sonra müzik hayatı biçimim hâline geldi. Felsefi ve teknik olarak müzik noktasındaki düşüncem ise şöyle: Bana göre müzik ilahi bir mesaj. Eğer Tanrı kullanmam için bir müzik kulağı ve ses verdiyse bana göre bir görevlendirme yapmıştır. Ben de bu müzik kulağını ve sesi hem söz, anlam derinliği hem de ritimden yararlanarak görevimi yerine getiriyorum. Bu ham maddeyi işlemem gerekiyordu. Bunun için yıllardır bu işin eğitimini aldım. Bu alanda piştim. Hamdım, piştim, yaşıyorum. Yanmaya devam ediyorum. O yolculuk hiç bitmiyor. Bu yolculukta elbette dilin gücünden büyük ölçüde yararlanıyorum.

Profesyonel anlamdaki müzik yolculuğunuzdan bize bahsedebilir misiniz?

Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünden 1997 yılında mezun oldum. Müzik yolculuğum bundan daha önce başladı. Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Koro Bölümüne devam ettim. 7 yıl süreyle Tenor Savaşeri Kolat ile birlikte şan ve opera tekniği üzerine çalışmalarım oldu. Klasik müzikten başladım. Profesyonel sahne hayatım ise 1995 yılında Ankara'da başladı. Daha sonra İstanbul'da müzik çalışmalarım, denemelerim oldu. İstanbul'daki müzik çalışmalarının bana uygun olmadığına karar verip Ankara'ya döndüm. Amacım önce pop müzik söylemek sonra da yurt dışına gitmek idi. İngilizce ve İspanyolca popüler parçalar, müzikallerden parçalar okuyordum. Ankara Otelinde klasik caz da icra ettim. Popüler müzik bunlardan çok farklıydı. 1999-2000-2001 yıllarında üç kez Eurovision şarkı yarışmasına katıldım, ulusal finallerde dereceler aldım. 1999 yılında finallere kalan parçam "Unuttuğumu Sandığım Anda"¹ Hollanda'da düzenlenen OGAE İkinci Şans Şarkı Yarışması'nda Eurovision fanlarının kendi seçtikleri parçalar arasında uluslararası birincilik ödülüne layık görüldü. Bestesi İhsan Kösoğlu'na ait bu parça ile yurt dışında olabilseydik Eurovision şarkı yarışmasında ilk birinciliği biz alacaktık.

TRT 1'de üç yıl (1996-99 yılları arasında) "Genç Pop" adlı bir program hazırlayıp sundum. Bu program süresince pop müziğin yaşayan efsanelerini tanıma fırsatım oldu. Yaşayan efsanelerle program yapmak benim için çok değerli idi.

¹ "Unuttuğumu Sandığım Anda": https://www.youtube.com/watch?v=77_Lm9x7pJs

İrfan Gürdal hocamla birlikte iki yıl TRT’de “Gönül Bağı” adlı programda seyircilerle buluştum. Yine TRT’de “Yeniğün” programında iki yıl solistlik yaptım. Zaman zaman TRT’de Türk dünyası ile ilgili programlarımız devam ediyor. Bu programlarda icra ettiğimiz eserler Türk dünyasının ezgileri üzerinden dil ve kültürün bellekte uzun vadede kayıt altına alınması ve yeri geldiğinde aktif hâle gelmesine zemin hazırlıyor. Ezgiler üzerinden dile ve kültürel kodlara doğru köklenen bir yolculuk...

Pop müzikte çok başarılı idiniz. Bu başarıya rağmen dinleyenlerinizi çok şaşırtacak bir şekilde poptan Türk dünyası müziklerine geçtiniz. Bu geçiş genç dinleyiciler ve okurlar için doğru söz ve müziklerin birleştiği örnekleri tanıma ve bunun üzerinden kültürel derinliğe karşı farkındalık oluşturma noktasında çok önemli bir değişiklik. Poptan Türk dünyası müziklerine geçerken zaman ve mekân bağlamında da Türkçenin hayat bulduğu diğer coğrafyalara geçmiş oldunuz. Bu özel alana nasıl girdiniz? Sizi bu alana yönlendiren etkenler neler/kimlerdi? Kolay bir süreç miydi?

Popu bırakıp buraya doğru evrilmem bana ilahî bir mesajdı. Acayip bir yolculuk. Ölene kadar bu işi yapmalıyım. Poptan Türk dünyasına transfer çok zor oldu. Çok zaman aldı. 4-5 sene koro ve sololarla bu müziğe nota nota çalıştım. Türk dillerine hâ-

kim olmak için uğraştım. Arkadaşlarımdan daha fazla çalışmam gerekti. Kişisel olarak bir şey yapacaksam yapabileceğimin en iyisi olmalıydı. Bu benim kişiliğimin müziğe yansımaları aslında.

2002’de Türk Dünyası Müzik Topluluğu’nun sınava girdim ve sınavı kazandım. Ali abi (Özaydın) ile tanıştım. Türk Dünyası Müzik Topluluğu kadrosuna dâhil oldum. Aynı yıl Türk Dünyası Kurultayı yapıldı. Geçiş hükûmeti döneminde İstanbul’da bir konser verdik. Kültür Bakanı Suat Çağlayan da bizi dinleyenler arasında idi. Herkes bizimle fotoğraf çektiriyor, kendi müziklerini burada icra etmemizden memnuniyet duyuyor ve teşekkür ediyordu. Suat Bey bu durumu, ilgi ve beğeniyi görünce topluluğumuzun resmîleşmesine destek verdi ve bu süreç tamamlandı. O konser olmasaydı belki bugün resmî bir topluluk değildik.

Sınava girene kadar Türk dünyası müziklerini hiç bilmiyordum. Anadolu müziğini de bilmiyordum. Batı müziği, opera, şan eğitimi alarak buraya gelmiştim. Ancak eğitimini aldığım müzikler Kıpçak müziklerine uygun müziklerdi. Türk dünyası müzikleri çalışmalarım bu şekilde başlamış oldu. 2002 yılından beri T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk Dünyası Müzik Topluluğu'nda başladığım görevime devam ediyorum.

Türk dünyası müziğine ilginiz de bu süreçle birlikte başlamış oldu. Bugün bu müzik hayatınızın neresinde ve sizi nasıl yönlendiriyor? Daha önce icra ettiğiniz müziklere özlem duyduğunuz zamanlar oluyor mu?

Bu (klasik) müziği şu an özellikle dinlemiyorum ama duydukça mutlu oluyorum. Özellikle opera değil güzel çalınmış ve söylenmiş her müzik güzeldir. Hepsini dinlerim ama hepsini söyleyemem. Şu an Türk dünyası müzikleri dışında hiçbir şey dinlemiyorum. Belki de diğerleri beni artık tatmin etmiyor. Türk dünyası müzikleri çok zamanımı alıyor. Bir taraftan müzikler ve hemen yanında dillere aynı anda hâkim olmam gerekiyor. İkisinde de asıl olan öncelikle sesin olması bir anlamda kolaylık ya da parçaya daha erken hâkim olmam için bir fırsat. Bu nedenle Türk dünyasından bütün eserleri doğru tanımayı, anlamayı ve sesleri doğru çıkışlarla aktarmayı önceliyorum ve tam da bunu yapıyorum. Bu noktada sözün etki gücünü müziğin, notaların gücü ile beslemiş oluyorum. Müziğin ritmi ve dilin derinliğiyle birlikte yol alıyorum. Doğal olarak bu süreç işimi kolaylaştırıyor.

Göstereceğim şeyler ve elbette önceliğim Türk dünyası müzikleri. Kendimi ifade ettiğim yer burası. 2002'den bu yana sadece Türk dünyası. Türk dünyası coğrafyasına her gidiş gelişte yeni bir şey öğrenmek ve yeni bir solo getirmek ilkesi ile hareket ediyorum. İlk iki sene popüler parçalar getiriyordum. Öğrendikçe, tanıdıkça birkaç sene sonra neyi kimden dinlemem gerektiğini de öğrendim. Hoca-müzisyen ilişkisinin bunda çok büyük bir payı var. Ali Özaydın ve İrfan Gürdal benim en büyük şansım, hayatıma parmak izlerini koydular. İyi ki de koymuşlar. Türk dünyasına emeği geçen yol arkadaşlarımız TÜMATA, Kaya Kuzucu, Bünyamin Aksungur, Abdullah Kurbanı, Erdem Özdemir ve Mustafa Acar'ı da burada anmak gerekir.

Türk dünyası müziklerinizdeki ilk icranızdan bahseder misiniz?

Müziği aslında kalbinle hissedersin. Melodik anlatım işin en kolay yoludur. Bu basandıktan sonra sözler, dilin etki gücü devreye giriyor. Müzik konuşma diline nazaran sesin bileşenlerinden daha güçlü bir şekilde yararlanır. Bu da onun gücünü artırır. Ritim, frekans, tonlama gibi...

Türk dünyası müzikleri konserimdeki ilk solo parçam "Süyümbike" idi. "Süyümbike" benim için çok rahat bir parçaydı. Teknik olarak bana çok uygundu çünkü parçanın o versiyonu operatik bir versiyondur. Bu parçaya çok çalıştım. İlk konsere DÖSİM'de çıktım. Tatarlara verilen bu konser öncesinde Süyümbike konusunda bilgim yoktu. Sadece efsanevi bir prenses olduğunu biliyordum.

Bunun dışında başka bir şey bilmiyordum. Parçayı tamamlayıp kafamı indir-
diğimde herkesin ağladığını gördüm. Yaşlı insanların bile ağlaması dikkatimi
çektirdi. Kendimi kötü hissettim. Uzun süre alkışlandım. Sonra parçayı tekrar
söylememi istediler. İlk konserimde icra ettiğim eserin konusunu bilmeden
böyle etkileyici bir olay yaşadım. Parçayı tekrar söyledim. Konser sonrası Ta-
tarlar yanıma gelip bir şeyler söylediler, ne söylediklerini anlamıyordum. Ulu
prensesi andığım için bana minnettar olduklarını söylüyorlardı. Niye ağla-
dıklarını o an anladım. Sonra da dili ve konuyu öğrendim. Yüzlerce kilometre
ötede bu parçayı dinlemeleri onları çok etkilemişti. Acayip bir andı benim için.
“Süyümbike” çok etkileyici bir parça. Bu ilk icradan sonra okuduğum parçaları
notaları ve dilleri ile bir bütünleştirerek yol aldım.

***İlk konser, ilk parça Türk dünyasını size, sizi Türk dünyasına sımsıkı bağlamış...
Bu alanda çalışmaya başladığınızdan beri dil ve müzik icralarında zorlandığınız
bir bölge ve dil oldu mu? Olduysa en çok zorlandığınız hangisi?***

En çok zorlandığım bölge Uygur bölgesi. Türk dünyası müzikleri çalışmam
için bana verilen ilk zor Türk dünyası müzik örneği Uygur mukamı oldu. Par-
çayı dinliyorum, dinliyorum söyleyemem diyorum. Ama müzik kendi içinde
tutarlı. İlk dinleyince müziğin doğal ritim ve seslerini kasetin sarması zan-
nettirdim. Aslında kaset sarmıyordu, ben bu müziğe ve dile yabancıydım. Uygur
müziği ile aslında en zor olanı ile -mukam formu ile- çalışmaya başladım. Ma-
kamsal olarak en yabancı olduğum alan bu alan idi. “Süyümbike”den sonra Uy-
gur parçası okumak bana tokat gibi indi, beni çok zorladı. Ama iyi ki de İrfan
hocam onu bana vermiş diyorum. Önce notalarıyla tanıştığım Uygur parçala-
rının diline hem telaffuz hem de anlam bakımından hâkim olmaya başladım.
Bu süreç bütün parçalar ve bölgeler için geçerli.

***Bu müzik Türk dünyasının kültürüne dolayısıyla da diline ait verileri dinleyici-
nim zihnine, gönlüne ilmek ilmek işliyor. Derin kökleri olan geniş bir yelpazenin
çok geniş bir ses, söz ve müzikal varlığından söz edebiliriz. Bu zenginlik içerisin-
de hangi Türk dillerinin eserlerini icra ediyorsunuz? Sizi daha fazla etkileyen bir
lehçe var mı? Okuyacağınız eserleri, lehçeleri belirlerken tercihler yapar mısınız?***

Türk lehçelerinin tamamında icralarım var. Hepsini dinleyip anlıyorum, din-
lediğim şekilde söylemeye çalışıyorum. Bütün Kıpçak coğrafyası beni diğer-
lerine göre daha çok etkiliyor. Tuva ve Altay da aynı şekilde. Sololarımda en
çok Kazak ve Kırgız parçaları vardır. Bu eserleri notaya alırken bir taraftan da
dillerini öğrenerek bu eserlerin hikâyelerine ulaşmam icrayı çok daha anlamlı
kılıyor. Bu noktada yaptığımız çalışmalarda notalarla/müzikle dili ayrı değer-
lendirmek mümkün değil. Müzik kültürü ve dil kültürü birbirini besleyerek
var eder ve sürekliliği daha kısa yoldan oluşturarak aktif eder.

Tercih olarak değil, dinlediğim parçaya âşık olursam beni aylarca kilitler. Âşık
olduğum bütün ezgileri söyledim şimdiye kadar. Her konsere yeni bir parça ile
çıkmayı tercih ediyorum. Destan parçalarını çok severek icra ediyorum. Sev-
diğim parçaların çoğu destanlardan. Destanlarda daha didaktik şeyler olduğu

için. Biraz daha, ritmik, vurucu, etkileyici karşı tarafı daha fazla uyarıcı. Kongurey, Kırk Cigit (Kurmanbek), Âşık Garip Şah Sanem gibi. Seyirci de bu tarz parçaları bekliyor.

Uzun yıllardır bu müzikleri sizden dinleyip de etkilenmemek mümkün değil. “Kırk Cigit (Kurmanbek)”, “Enesay” gibi sizinle bütünleşmiş birçok parça var. Seslendirdiğiniz bir parçaya nasıl çalışırsınız, hazırlanırsınız?

Hazırlanırken parçaları yerellerden dinlerim. Özellikle bunu tercih ederim. Hem dil hem de müzikal ölçüler bakımından bunun çok önemli olduğunu düşünerek bu konuda titizlikle çalışırım. Yereller parçadaki pek çok şeyi daha iyi koruyorlar. Bu parçaları bizde olduğu gibi aktarmak gerektiğini düşünüyorum. Anlamaya başladığım şey önce yerellerdi. Ben bu konuda uzman değilim. Hayatım boyunca da hep öğrenci olacağım. Mesela Kazakistan’a üçüncü gidişimde Elmira’dan o şarkıyı (Karakalpakta) duydum. Elmira Janabergenova’nın Astana konserinde Karakalpakta solosunu kendisinden dinledim. Sözlerini aldım. Parçanın dili üzerine çalıştım. Bu parça Kazakça değil Özbekistan’da yaşayan Kıpçak kökenli Karakalpaklara ait. Bu parçayı bir ay sürekli dinledim. Bir ay mırıldandım. İrfan hoca notaya aldı. Grupla çalıştım. Uluslararası delegasyonun olduğu bir konserde seslendirdim. Nijerya ve Kenya’dan gelen bir delegasyondur. Onlar da şarkıyı mırıldanmaya başladılar. Bir şey beni çekiyor ve yükseltiyorsa o bana sonradan başarı olarak geri dönüyor. Parçayı hissedip içselleştiriyorum. Parçaları önce melodik olarak öğreniyorum. Bildiğim kelimeleri cümlelerden öğreniyorum. Sonuçta parçanın diline hâkim oluyorum. Aynı parçaları döne döne dinliyorum. Çok fazla dinlemek ve sonra da mırıldanmak benim sırrım. Çok iyi taklit ediyorum. Müzik iyi bir taklitle başlar. Benim farkım ses rengim. Burada Feryal’in yorumu yok. Evde sürekli mırıldandığım ve uzun süre kafamda dönen şarkılarda başarıyı yakalıyorum. “Enesay”, “Kırk Cigit (Kurmanbek)”, “Süyümbike” gibi eserlerin karşılığı bende çok yükseldi. Dinleyende de aynı şekilde. Bu hisler, enerji karşıya da yansıyor.

Bu hislerin dinleyicideki karşılığı çok güçlü. Bu eserleri sizden dinlemek için heyecanla bekleyen çok geniş bir kitle var. Seslendirdiğiniz eserlerin ezgileri yanı sıra çok derin hikâyeleri de var. Bu hikâyelere ulaşmanın yolu o lehçeyi bilme ve doğru telaffuz etme. İcra ettiğiniz eserlerde saklı olan mesajları dinleyiciye ulaştırma noktasında nasıl bir desteğiniz oluyor? Eserlerdeki anlam ve estetik derinliği dinleyiciye ulaştırmak için özellikle izlediğiniz bir yol var mı?

Bazen dinlerken de söylerken de ağlıyorum. “Sin Sazının Uynadın” parçası gibi. Parçanın çok derin bir anlamı var. Ayrıca parçanın melodisi kendini anlatıyor zaten. Sözlerini öğrenince de katmerleniyor. Parçalarımda mutlaka farkındalık yaratmaya çalışıyorum. Dinleyiciler mesajı alıyorlar. Kurmancan Datka ile ilgili parçada bu isim bile araştırma konusu oluyorsa doğru yoldayız. Böylece hem müziğe hem dile hem de kültüre karşı bir farkındalık oluşturuyoruz. Asıl amacımız da bu.

Müziğimizin ve dilimizin tarihî yolculuğuna da tanıklık ettiğimiz eserleriniz ve tarzınız Türkiye'nin kucaklayıcı ve birleştirici gücünden hem destek alıyor hem de onu var ediyor. Türk dünyası müziklerini her coğrafyada asıl kaynağından dinlemek ile sizin bütün coğrafyalara ait eserleri seslendirmeniz arasındaki farkı nasıl değerlendirirsiniz? Çalışmalarınızın bu noktadaki durumu sizce nedir?

Bizler eserleri dil ve müzikal bakımdan olduğu gibi aslını bozmadan vermeye çalışıyoruz. Ancak müzikleri kendi teknik alt yapımıza uygun hâle getiriyoruz. Çünkü bizim sazlarımız Türk dünyası sazlarının bire bir aynıları değil. Bizler eserleri icra ederken müzikal bir köprü olmaya çalışıyoruz. Bu nedenle bizim saz aranjelerimiz onlara daha keyifli geliyor olabilir. Bununla birlikte dil, telaffuz konusunda da son derece titiz davranarak dinleyenlerin Türk dillerinin yakınlığını, ortak noktalarının ne kadar çok olduğunu görmelerini de sağlamış oluyoruz. Kendimi ifade etmede en büyük gücüm, şansım müziğin ve dilin ortak beslendikleri ortak alan ses.

Bu çalışmalarınız devam ederken çok değerli bir esere de imza attınız. Türk dillerinin farklı ezgilerine hayat verdiğiniz sesinizle müzik serüveninizi daha da değerli kıldığınız albümünüz Türk Dünyası Ezgileri. Bu çalışmanızı Türk dünyası müzik yolculuğumuzun TÜRKSOY tarafından desteklenerek bir albümle taçlandırılması, şeklinde tanımlıyorsunuz. Bu arşiv niteliğindeki eseri biraz da sizden dinlemek isteriz.

2017 yılında Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı TÜRKSOY Genel Sekreteri Prof. Düsen Kaseinov'un desteği ile "Türk dünyası coğrafyasının bağımsız cumhuriyetleri ile diplomatik ilişkilerin 25. yılı" için hazırlanan albümün tamamı Türk dünyası ezgilerinden oluşmakta. Albüm Türk dünyası müzikleri arşivi için çok önemli bir katkı. Aynı zamanda Türk lehçelerindeki konuşma dillerinin bir arşivi olması bakımından ayrı bir değer. Türk dünyasının pek çok bölgesine ait seçkin örnekleri görebileceğimiz bu çalışma için başta dönemin TÜRKSOY Genel Sekreteri Prof. Düsen Kaseinov'a teşekkürlerimi sunuyorum. Kendisi bu albüm için bir teklif getirdi ve sonuna kadar da destekledi. Albümdeki sanat danışmanımız ve neredeyse her esere canlı sazlarıyla ruh veren albümün her şeyiyle ilgilenen, her aşamasında yer alan İrfan Gürdal'a, albüm fikrini ilk kez dillendiren rahmetli Ali Özaydın'a, düzenlemeleri için Ahmet Özgül'e ve emeği geçen saz arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Çok geniş bir sahayı ve çok sayıda Türk dilini kucaklayan bu albümü hazırlarken amacınız neydi? Albümünüzün nasıl bir hazırlık süreci oldu?

Bizim işimiz popüler bir iş değil. İlgililere ulaşması gereken bir iş. Kendime ve rahmetli Ali abiye (Özaydın) verdiğim sözü tuttum. Bu sözü tutarken yanımda da İrfan hoca (Gürdal) vardı. Bu albümü çocuğum için yaptım. Bu vesileyle Türk dillerine ve Türk kültür coğrafyasına bir katkıda bulunmak istedim. Bu albüm, kültürel miras kavramının somutlaşmış hâli. Türk dillerinin sözlü ve müzikal arşivine bir katkı.

Albüm diplomatik misyonlar ve kültür bakanlıklarına ulaştırıldı. Ayrıca genel ağda ve dijital platformlarda yer almakta. Konsept olarak bu albümün basılıp dağıtımı yapılmayacağı için albüme bir başlık koymadık. Parçalar çoğunlukla sololarımdan oluşuyor. Bu parçaların hepsini çok severek söyledim. Albüm 2002'den bu yana 20 yıldır Türk dünyası müziklerinin içinde bulunarak gösterdiğim çabalarımın sonuçlarından biri.

Türkçenin zenginliği ve genişliğini aynı zamanda derinliğini ve inceliğini yansıtan pek çok eserin yer aldığı albümünüzün içeriğinden bahsedebilir misiniz?

Albümde Türk dillerinin konuşulduğu on iki farklı coğrafyanın müzikleri bir araya getirildi. İki parça (Başkurt ve Altay parçaları) dışındaki bütün eserler anonim. Albümde yer alan eserler ve on iki coğrafya/ Türk yurdu şunlar:

1. "Nurtuganın Termesi", Kazakistan
2. "Karasuu", Altay R.F
3. "O'rtar", Özbekistan
4. "Uzip Barğan Gümer", Başkurdistan R.F
5. "40 Cigit", Kırgızistan
6. "Kongurey", Tıva R.F
7. "Aman Teklik Elinden", Azerbaycan
8. "Ay Henim Süzük Çıray", Uygur
9. "Kaz Kanatı", Tataristan R.F
10. "Kınalı Parmaklar", Kırım
11. "Garibim Aydı", Türkmenistan
12. "Şu Yüce Dağların Karı Eridi", Türkiye

Türk dünyası müzikleri arşivi içerisinde yerini almış bu değerli çalışmanın daha çok dinleyiciye ulaşarak karşılık bulması dileğiyle tebrik ve teşekkür ederiz. Türk dünyası müziklerini icranızla, albümünüzle ilgili elbette çok olumlu tepkiler alıyorsunuz. Biraz da bu konuya yer verebilir miyiz?

Türk dünyası müziklerine ilgimiz ve yaklaşım tarzımız/bakış açımızı da ortaya koyuyor aslında. Türk dünyasının diğer coğrafyalarında Türk dünyası dillerine ve müziklerine bakış açısı bizdeki gibi değil. Anadolu'da tepkiler çok güzel. Kazakistan'da ise Kazakça şarkı söyleyince çok güzel. Anadolu'da Türk dünyasına bakış Türk dünyasının diğer coğrafyalarına oranla daha sahiplenici.

Kesintisiz devam ederek yaşayan ortak kültürel değerlerimizden dilimizin yanı sıra müzik aracılığıyla haberdar olma konusundaki eksikliğimizin giderildiğini düşünüyor musunuz?

Müziğin geçmişinin dil kadar eski olduğu hatta müziğin dilden daha da önce hayat bulduğunu ileri süren görüşler var. Bu noktada sözlerin ilk etapta tam anlaşılması hâlinde de ezgilerin karşılık bulması ve arkasından dile ulaşma ihtiyacı önemli... Dilin yanı sıra müzik tamamlanamıyor. Türk dünyasında bir hazine var. Sandık dolu, içindekiler sayıca çok ve de değerli. Bu sandığın içindekilere yeni yeni dokunuyoruz. Çıktıkça çıkıyor. Daha yeni başlıyoruz aslında. Bu bağları kurup köprüyü yeniden inşa etmek için çalışıyoruz. Atatürk'ün ifade ettiği gün gelecek o köprüler açılacak güne hazır olmak lazım...

Aynı annenin başka coğrafyalardaki çocuklarıyız. Bu bağ hep var olacak. O çocuklar hep birlikte olacak. Ben bu coğrafyalarda kendimi hiç yabancı hissetmedim. Diline ve müziklerine de... Türk dünyası müziklerinin şifa yanına çok inanıyorum. Kendimi iyi de kötü de hissetsem her durumu karşılayan müzikler var Türk dünyasında.

Sahnedeki enerjiniz, neşeniz, mutluluğunuz, bütünüyle duruşunuz, icranız aslında tam bu duruş ve seyirciye öyle kuvvetli bir şekilde geçiyor ki... Ruhlara dokunan sesin Türk dünyasını kucaklayan neşesi dememek mümkün değil. Dinleyenleriniz arasında genç bir kitle de var. Üniversiteler ve diğer eğitim kurumlarında Türk dünyası müzikleri nasıl ilgi görüyor?

Üniversite bizim beslediğimiz ana damar. Türk dünyası kulüpleri ve öğrencilerin bu fikre alışmaları bakımından önemli. Örneğin konserlerde bizi dinleyen bir ODTÜ'lü öğrencinin yıllar sonra Dış Ticaret Bakanlığında bir yetkili olarak bizi konsere davet etmesi çok değerli bizim için. Bu tohumlar okullarda atılıyor. Bu anlamda üniversite ve liselerde olmak beni mutlu ediyor. Bu müzik popüler kültüre hizmet etmiyor. Sadece Türk dünyası ile ilgilenenler değil birazcık farkındalık ve kodlarımızla ilgilenenlere hitap ediyor. Son dönemde bu konuyla ilgilenenlerde artış var. Dikkatimi çekiyor. Mutlu oluyorum. Kültürel kodlarını, dillerini unutmuyarak dinleyip anlayanlar bizim için çok değerli.

Genç dinleyicilerinizin Türk dünyasına ve Türk lehçelerine karşı ilgisi ve bu müziğe yaklaşımı noktasında seçici davrandıklarını ve bu konuda aidiyet duygusu geliştirdiklerini düşünüyor musunuz?

Kesinlikle düşünüyorum. Bu anlamda Türk dünyası müzikleri onlara yakın geliyor. Hatta icra noktasına gelenler dahi var. Bundan dolayı da çok mutlu oluyoruz. Bu alanı gençler için bir laboratuvar olarak düşünüyorum. Seçtiğimiz

parçalar çoğunlukla hikâyesi güçlü olan parçalar. Bu anlamda da çok kıymetli. Konserlerimizin hepsi bu bakımdan eğitici ve öğretici. Bir anlamda toplumu bir arada tutan yazısız sözlü eserler. Hem şekil hem içerik açısından ayrı bir değerleri var. Yazısız anayasalar gibi dilden dile ulaştırdığımız toplumu bir arada tutan sözler. Yazıdan öte dilden dile söz. Sonuçta bu müziklerle yapmak istediğimiz ve de büyük ölçüde yaptığımız şey Türk dilleri ile ilgili müzik üzerinden bilinçaltında oluşturulan müthiş bir donanım.

Bu anlamda siz Türk dünyasını çok sahiplendiniz, o da sizi. Pop kökenli bir sanatçı olarak bugünkü pop müziği icralarında Türkçenin anlam ve yapı bilgisinden bu kadar uzaklaşılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bugün müzik asıl amacından uzaklaştı. Şu anda sadece eğlence aracı. Amaç kalbe ve duygu dünyasına ulaşmak değil, anlık dinlemek. Müzik popüler kültürün tüketim malzemesi hâline geldi. Bu engelleme bütün dünyada böyle ama bizde biraz daha karmaşık.

Bizi dinlemeye gelen gençler dil konusunda üstün duyarlılığa sahipler. Denk geldiğimizde parçaların sözleri konusunda da farkındalıklarının çok yüksek olduğunu görüyoruz. Elbette seçilen parçalar ve icralarla doğru örnek olduğumuzu düşünüyorum.

Dinleyicimiz çok şükür ki icra ettiğimiz müziğin işlevinin farkında. Bunu konserlerde görüyoruz. Ama daha yolun başındayız. Daha büyük kitlelere ulaşmamız gerekiyor. Bunun için çok ve özverili çalışıyoruz. Sonuçta müzik bir ihtiyaç. Tercihlerini bizden yana kullanırlarsa mutlu oluruz. Bu müziklerin şifa etkisi de var. Bu müzikler beraberinde aynı kaynaktan gelen dil ile aynı alanda varlık göstererek kültürel kodlar ve pek çok ortak noktadan sosyal ve kültürel bütünleşmenin en önemli aracı. Bu konuda biz biraz daha çaba göstermeliyiz. Daha fazla konser, daha fazla festival... Yurt dışından Türk dünyasının değişik coğrafyalarından sanatçılar getirip Türk seyirciyle, dinleyiciyle buluşması gerekir.

Bütün bunların ışığında Türk dili-müzik prozodi ilişkisi hakkındaki düşünceniz nedir?

Bu anlamda dilin yapı bakımından çok katmanlı olması ile müziğin çok katmanlılığı Türk dünyası müziklerinde çok net görülüyor. Dil ve müzik prozodi arasındaki ilişki bizim müziklerimizde en üst seviyeye kendiliğinden taşınmış oluyor. Bu durum bizim dinleyicimizin nitelikli bir dinleyici olmasından da kaynaklanmakta. Kelimelerin anlamlarını bilmesede önce Türkçenin ritmik yapısının büyümesi onu sarıyor ve müziğin ses dizisi içinde kayboluyor. Asıl olan eserlerin ilk etapta kalbe ulaşması, melodinin sizi sarması. Sonra sözleri anlamak geliyor. Bu anlamda dilden bağımsız bir nokta da var. Bu konuda Hacettepe Üniversitesinde Sümer Ezgü, Ogün Sanlısoy ve Badem grubu ile Türk dili ve müzik prozodisi üzerine bir seminer yaptık. Türk dili ve müzik prozodisi arasındaki ilişkiyi etraflıca ele aldığımız bu seminer çok ilgi gördü.

Bunların yanı sıra söz ve müzik birbirini var eden, destekleyen, çağrıştıran, kodları oluşturan öğelerdir. Dil ve kültürün sosyal bir varlık olması, sosyal ilişkileri kurması ve düzenlemesi, kültürel belleği oluşturması bakımından da bizim müziklerimizin çok önemli bir rolü var.

Sona doğru yaklaşırken sizin için olduğu kadar dinleyiciler için de çok özel bir icradan söz etmenin anlamlı ve gerekli olacağını düşünüyoruz. İlk solo konserinizden... 17 Kasım 2022 CSO Mavi Salon'da Şef Cem Gürdal yönetimindeki konseriniz tek kelime ile büyüleyici idi. Bütün meslek hayatınızı kapsayan bu konseriniz, bir nevi imzanız oldu. Dinleyiciler olarak duygulandık, hüznüldük, neşelendik, eğlendik, düşündük, değerlendirdik... Her eserde, her notada Türk dünyasına dair birçok duyguyu bir arada yaşadık. Ruhları ve gönülleri şad eden çok güzel bir konser oldu. Bu konserdeki icralarınız bütün Türk coğrafyalarının ve dillerinin Ankara'daki coşkulu kucaklaşması idi. Konserinizden kısaca söz edebilir misiniz?

Bu benim ilk solo konserimdi ve benim için çok özel bir geceydi. Konserde birbirinden kıymetli, nitelikli eserler seslendirdim. Aslında beni ben yapan parça bir Kırgız parçası. Kırgızlar da bu parçada benim formumu daha çok seviyorlar. "Kırk Cigit (Kurmanbek)". Bu eser dışında on sekiz eser daha seslendirdim. "Payduşka" (Rumeli), "Kültigin'in Hıygızı" (Tuva), "Gelmedin" (Türkmenistan), "Cürek Avazı" (Karaçay), "Bak Bak" (Özbekistan), "Sin Sazınını Uynadın" (Tataristan), "Laşın Kus" (Nogay), "Tevhid" (Türkiye), "Cenkler Bize Gelmeyiniz" (Gagauzya), "Samal Tau" (Kazakistan), "Sen Mu Anarning Danisi Dek" (Uygur), "Zamani Bolar" (Karakalpak), "Gülerem Gülsen" (Azerbaycan), "Sarı Zeybek" (Türkiye), "Lofçalı" (Bulgaristan), "Durdaraz" (Kazakistan), "Helliyyden Dağlar Kamış" (Kerkük), "Toy Cıyın" (Kırım), "Kırk Cigit" (Kırgızistan). Solo olarak bu konserde ilk kez Kerkük yöresine ait bir türkü seslendirdim.

Seyircim çok güzeldi, bu kültürü ve parçaları bilerek gelmişlerdi. Okuyacağım parçaları bile tahmin ediyorlardı. Kör bir profil değil bu. Bütün parçalar çok büyük coşkuyla dinlendi. Ancak "Kültigin'in Hıygızı"nın tekrar icrasının büyük bir coşku ile istenmesi benim ve Türk dünyası müzikleri, dilleri, kültürü için çok önemliydi. Anadolu'da verilen bir konserde Tuva'dan tekrar icra istenmesi bana kısmet oldu. Aslında tekrar icra için "Kırk Cigit"i (Kurmanbek) bekliyordum. Ama konserin başından bir parça istenmesi ile başa döndük. O an büyük bir andı. Yaptığımız işin dinleyicideki karşılığının büyüklüğü ve derinliğinin müthiş bir göstergesi idi.

Bundan sonra nasıl çalışmalar yapmayı düşünüyorsunuz?

Konservatuvar dönemlerimde Türk dünyası ile tanışsaydım bu işe daha önce başlayıp biraz daha yol kat edebilirdim. Bu alanı çok sahipleniyorum. Bundan sonraki tek hedefim böyle bir konseri Türk dillerinin konuşulduğu bütün Türk dünyasında da vermek. Kendi kendime böyle bir görev edindim. Bu bir hayalim aynı zamanda beklentim. Bu tarz konserlerle daha geniş kitlelere ulaşırsam kendimi daha başarılı addedeceğim. Şu anda olduğu gibi Türk Dünyası Müzik ve Halk Dansları Topluluğu ile birlikte konserler, turneler devam edecek.

Bütün Türk dünyasında aynı eserlerin seslendirilmesi, dinlenmesi, çok yakın noktalarda karşılıklar bulması; hep birlikte aynı dile, müziklere gönül ve kulak vermemiz, aynı duyguları yaşamamız bizim için çok kıymetli. Batı müziği ekolünde başlayan akademik çalışmalarınızdan popa uzanan müzik yolculuğunuzun son durağı iyi ki Türk dünyası müzikleri olmuş. Türk dillerine ve müziklerine hayat veren özel ve güçlü sesinizin uzun soluklu olmasını, başarılarınızın devam etmesini, beklenti ve hayallerinizin gerçekleşmesini diler bu sıcak, samimi söyleşi ile kültür ve sanat dünyamıza katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Bize bugüne kadar destek veren tüm müzikseverlere minnettarız. Bizim nefesimiz olduklarını unutmasınlar.